

Nya upptäckter på Gerumsmanteln

Hösten 2006 öppnade Historiska museet första delen av den permanenta utställningen *Forn-tider*. Utställningen presenterar åtta livsöden från stenålder fram till vendeltid. Ett av livsödena är *Mantelmannen från Gerum*. I fokus står här den så kallade Gerumsmanteln (SHM 16719) som är det enda helt bevarade plagget från förhistorisk tid i Sverige. Den hittades 1920 vid torvtäkt i Hjortmossen i Östra Gerums socken i Västergötland.

Manteln tillverkades av ett ylletyg och tillskars som en ca 2,5 m x 2 m stor oval. Tyget vävdes i en 4-skaftad liksidig kypert med spetsindelning och gäsögon i färgeffekt med omväxlande fyra mörka trådar och fyra ljusa trådar i både varp och inslag. De tillskurna kanterna säkrades med korslagda kaststygn av tvåtrådigt, nu mörkbrunt ullgarn (S-spunnet och Z-tvinnat).

Gerumsmanteln publicerades 1924–1925 av Lennart von Post, Emelie von Walterstorff och Sune Lindqvist. I boken behandlas mantelns fyndomständigheter, dess vävteknik, hur den burits och jämförande material. Dessutom sattes manteln in i en textilhistorisk kontext via en datering.

Den första dateringen av manteln gjordes med pollenanalys. von Post kom fram till äldre bronsålder. År 1995 kunde Margareta Nockert (RAÄ/SHM) och Göran Possnert (Ångströmlaboratoriet och Tandemlaboratoriet vid Uppsala universitet) redovisa en ny datering med hjälp av ¹⁴C-metoden (Nockert & Possnert 2002, s. 62, fig. 26). Analysen gav en yngre datering än von Posts, och manteln dateras nu till mellan 360 och 100 f.Kr., d.v.s. förromersk järnålder.

Inför utställningen *Forn-tider* gjordes en översyn och detaljerade undersökningar av manteln med Emelie von Walterstorffs del i publikationen från 1924–1925 som underlag. Hon redogör ingående för vävtekniken och mantelns ovala form men fann inga stadkanter och kom därför fram till att manteln skurits till ur ett större stycke tyg.

Under översynen utfördes grundliga analyser av mantelns kondition, material, vävteknik och form. Analyserna ledde bland annat till upp-

täckten av vävtekniska detaljer som inte hade noterats tidigare.

Placerad på ett stort bord ordnades mantelns varp- och inslagstrådar rakt vinkelrätt mot varandra för att om möjligt återfå den ursprungliga formen. Helt utlagd kunde bland annat mantelns skärning studeras. Snart konstaterades att manteln hade korta, raka partier (ca 3–4 cm långa) placerade ungefär vid mitten på alla fyra sidor. På grund av de dubbla kaststygnen verkade även de raka partierna ha tillskuren kant. Vid undersökning i mikroskop upptäcktes först två vändningar i varprikningens båda sidor och därefter också i inslagsrikningens båda sidor. Alla de nu iakttagna vändande trådarna är ljusbruna. De ursprungliga färgerna har sannolikt förändrats under tiden i mossen och har nu en ljus- och mörkbrun ton. Den ljusa tråden är genomgående i något bättre kondition än den mörka tråden.

De nya upptäckterna av trådar som vänder i kanterna i varp- och inslagsriktning visar att manteln vävdes som ett avpassat fyrkantigt stycke som sedan tillskars till oval form. Iakttagelsen av stad- och uppsättningskanter kommer att vara en viktig hjälp i forskningen om hur vävstolstypen som Gerumsmanteln framställdes i var konstruerad.

Referenser

- Nockert, M. & Possnert, G., 2002. *Att datera textilier*. Hedemora.
 von Post, L.; von Walterstorff, E. & Lindqvist, S., 1925. *Bronsåldersmanteln från Gerumsberget i Västergötland*. Stockholm.

Mari-Louise Franzén
 Statens historiska museum
 Box 5428
 SE-114 84 Stockholm
 mari-louise.franzen@historiska.se

Eva Lundwall
 Riksantikvarieämbetet
 Box 5405
 SE-114 84 Stockholm
 eva.lundwall@raa.se